

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Tarım ve Orman Bakanı Sayın İbrahim YUMAKLI tarafından Anayasa'nın 98'inci maddesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün ilgili hükümleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Milletvekili

Arıcılık; yalnızca bal üretimi açısından değil, bitkisel üretimde tozlaşmanın sağlanması, biyolojik çeşitliliğin korunması, kırsal istihdamın desteklenmesi ve özellikle küçük aile işletmelerinin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi bakımından da önemli bir tarımsal faaliyettir.

Diyarbakır; Karacadağ, Kulp, Dicle, Çüngüş, Çermik, Ergani ve çevresindeki zengin doğal florası, yüksek rakımlı yaylaları, geven, kekik ve farklı nektar kaynaklarıyla arıcılık açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı GAP Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi tarafından yayımlanan verilere göre Diyarbakır'da 2020 yılında 623 olan arıcılık işletmesi sayısı 2024 yılında 1.090'a, 115.630 olan toplam kovan sayısı 193.664'e, 1.533 ton olan bal üretimi ise 2.459 tona yükselmiştir. Buna karşılık Bakanlığın 2025 yılı il bazlı arıcılık verileri, önceki yıllarda görülen artış eğiliminde dikkat çekici bir gerilemeye işaret etmektedir. 2025 yılında Diyarbakır'daki işletme sayısı 995'e, koloni sayısı 176.227'ye ve bal üretimi 2.099 tona gerilemiş; kovan başına ortalama bal verimi 11,91 kilogram olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre 2024-2025 döneminde Diyarbakır'daki arıcılık işletmesi sayısı yaklaşık yüzde 8,7, kovan sayısı yüzde 9, bal üretimi ise yaklaşık yüzde 14,6 oranında azalmıştır.

Aynı dönemde Türkiye'nin toplam bal üretiminin 95.492 tondan 97.253 tona yükselmiş olması, Diyarbakır'da yaşanan gerilemenin nedenlerinin ayrıca incelenmesini gerekli kılmaktadır. Son yıllarda yaşanan kuraklık ve yağış düzensizlikleri, çiçeklenme sürelerinin kısalması, doğal nektar kaynaklarının azalması, arıcıların başka illerdeki yaylalara gitmek zorunda kalması, arı hastalıkları ve parazitler, şeker ve yem giderleri ile akaryakıt ve nakliye maliyetlerindeki artış sektörde faaliyet gösteren üreticileri doğrudan etkilemektedir. Bunun yanında, üretilen balın değerinde pazarlanamaması ve gerçek bal üreticilerinin taklit ve tağşişli ürünlerle rekabet etmek zorunda kalması da Diyarbakır'daki arıcıların karşı karşıya kaldığı önemli sorunlar arasındadır.

2026 yılında yağışların önceki yıla göre artması ve çiçeklenme döneminin uzaması, Diyarbakır'da bal rekoltesinin yeniden yükselmesine ilişkin beklentileri artırmıştır. Bu nedenle 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla üretimin hangi düzeye ulaştığının, önceki yıl yaşanan kaybın ne ölçüde telafi edildiğinin ve üreticilerin karşılaştığı temel sorunların devam edip etmediğinin ortaya konulması önem taşımaktadır.

Bakanlığınız tarafından 2023 yılında duyurulan, toplam bütçesi 9,5 milyon TL olan “Diyarbakır Kırsalında Üretim ve İstihdam İçin Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi” kapsamında 18-40 yaş grubundaki 162 üreticiye toplam 4.050 arılı kovan verilmesi ve gençlerin arıcılık alanında istihdam edilmesi hedeflenmiştir. 2024 yılında ise aynı proje kapsamında Çermik, Çüngüş, Ergani ve Dicle ilçelerindeki 72 işletmede yerinde izleme ve değerlendirme çalışması yapıldığı açıklanmıştır.

Bu çerçevede;

1. 2025 yılı sonu ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır’da Arıcılık Kayıt Sistemine kayıtlı toplam üretici ve işletme sayısı ile aktif arılı kovan sayısı kaçtır? Bu verilerin Diyarbakır’ın 17 ilçesine göre ayrı ayrı dağılımı nedir?
2. 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır’daki arıcıların kaçı sabit, kaçı gezginci arıcılık yapmaktadır? Kadın arıcıların ve 40 yaş altındaki genç arıcıların sayısı kaçtır? Bu sayıların ilçelere göre dağılımı nedir?
3. Bakanlığınız verilerine göre 2024 yılında 1.090 olan arıcılık işletmesi sayısının 2025 yılında 995’e, 193.664 olan koloni sayısının 176.227’ye ve 2.459 ton olan bal üretiminin 2.099 tona gerilemesinin nedenleri nelerdir? Bakanlığınız tarafından bu düşüşün nedenlerinin belirlenmesine yönelik teknik, ekonomik veya sahaya dayalı herhangi bir araştırma yapılmış mıdır?
4. Türkiye genelinde bal üretimi 2024-2025 döneminde artarken Diyarbakır’da yaklaşık yüzde 14,6 oranında üretim kaybı yaşanmasının nedenleri Bakanlığınızca incelenmiş midir? Diyarbakır’ın Türkiye toplam bal üretimindeki payının azalmasına karşı hangi tedbirlerin alınması planlanmaktadır?
5. 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır’da gerçekleşen veya tahmin edilen bal üretimi kaç tondur? 2026 yılı sonunda toplam bal üretiminin ve kovan başına ortalama verimin hangi seviyede gerçekleşmesi beklenmektedir?
6. 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır’daki arıcılara arılı kovan veya koloni desteği kapsamında kaç üretici için, kaç kovan üzerinden ve toplam ne kadar ödeme yapılmıştır? Bu desteklerin yıllar ve ilçeler itibarıyla dağılımı nedir?
7. 23 Ocak 2026 tarihinde Türkiye genelinde ödendiği açıklanan yaklaşık 1 milyar 364 milyon TL tutarındaki arıcılık desteğinin ne kadarı Diyarbakır’daki üreticilere ödenmiştir? Diyarbakır’da kaç üretici ve kaç kovan bu destek kapsamında değerlendirilmiştir?
8. Şeker, arı yemi, temel petek, ana arı, ilaç, ekipman, ambalaj, akaryakıt ve nakliye giderlerinde yaşanan artış dikkate alındığında mevcut kovan başı desteklerin gerçek üretim maliyetlerini karşılama düzeyine ilişkin Bakanlığınızca yapılmış bir maliyet analizi bulunmakta mıdır? Destek tutarlarının artırılması veya girdi maliyetlerindeki artışlara göre güncellenmesi yönünde bir çalışma var mıdır?

9. Diyarbakır'daki arıcılara 2022-2023 döneminde sağlanan uygun fiyatlı veya hibe kristal şeker desteği 2024 ve 2025 yıllarında ve 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla da sürdürülmüş müdür? Yıllar itibarıyla kaç ton şeker, kaç arıcıya ve hangi fiyat veya destek oranıyla verilmiştir?
10. Özellikle Kulp, Karacadağ ve Doğu Anadolu'daki yaylalara sezon içerisinde kovan taşıyan gezginci arıcıların yüksek akaryakıt ve nakliye maliyetlerinin azaltılması amacıyla mazot, taşıma veya konaklama desteği sağlanmasına yönelik Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır?
11. 2023 yılında açıklanan "Diyarbakır Kırsalında Üretim ve İstihdam İçin Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hedeflenen 162 yararlanıcının tamamına toplam 4.050 arılı kovan teslim edilmiş midir? Fiilen kaç yararlanıcıya kaç arılı kovan teslim edilmiştir? Bunların ilçelere göre dağılımı nedir?
12. Söz konusu projeye ilişkin 2024 yılında yapılan açıklamada 72 işletmenin yerinde kontrol edildiği belirtilmiştir. 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla projeden yararlanan 162 üreticiden kaç arıcılık faaliyetini sürdürmektedir? Faaliyetini bırakan, kovanlarını kaybeden veya proje yükümlülüklerini yerine getirmedeği tespit edilen yararlanıcı sayısı kaçtır?
13. Proje kapsamında dağıtılan kovan ve ekipmanların ardından yararlanıcıların bal üretiminde, işletme gelirlerinde ve istihdam kapasitesinde ne ölçüde artış sağlanmıştır? Projenin sonuçlarını ölçen bir etki analizi veya performans değerlendirme raporu hazırlanmış mıdır?
14. IPARD III kapsamında arıcılık ile arı ürünlerinin üretimi, işlenmesi ve paketlenmesi alanında 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'dan kaç başvuru alınmış, kaç proje desteklenmiş ve toplam ne kadar hibe tahsis edilmiştir? Desteklenen projelerin ilçelere göre dağılımı nedir?
15. 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'da Varroa, Nosema, Amerikan yavru çürüklüğü ve diğer arı hastalıkları ile koloni kayıpları konusunda kaç saha incelemesi yapılmıştır? Yıllar itibarıyla tespit edilen veya tahmin edilen koloni kayıp oranları nedir?
16. Arı hastalıkları ve zararlılarıyla mücadele kapsamında Diyarbakır'daki üreticilere ücretsiz veya indirimli ilaç, biyoteknik mücadele ekipmanı, laboratuvar analizi veya eğitim desteği verilmekte midir? 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla bu desteklerden kaç üretici yararlanmıştır?
17. Diyarbakır'daki tarım alanlarında kullanılan pestisitlerin arılar ve diğer tozlayıcılar üzerindeki etkilerinin izlenmesine yönelik özel bir program veya çalışma bulunmakta mıdır? Tarımsal ilaçlamalar öncesinde bölgede faaliyet gösteren sabit ve gezginci arıcılara elektronik ortamda veya başka bir yöntemle önceden bildirim yapılmakta mıdır?

18. 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'da pestisit veya tarımsal ilaçlama kaynaklı olduğu iddia edilen kaç toplu arı ölümü Bakanlığınıza bildirilmiştir? Bu olayların kaçında numune alınmış, laboratuvar incelemesi yapılmış ve pestisit kaynaklı ölüm tespit edilmiştir?
19. 2025 yılında Diyarbakır'da yaşanan yağış azlığı ve kuraklığın arıcılık üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınız tarafından zarar tespiti yapılmış mıdır? Kuraklık nedeniyle çiçeklenme sürelerinin kısalması ve doğal nektar kaynaklarının azalmasına karşı arıcılığa özgü bir iklim uyum programı hazırlanması planlanmakta mıdır?
20. Diyarbakır'daki arıcıların özellikle sıcak ve kurak dönemlerde ihtiyaç duydukları temiz su kaynakları, gölgelendirme alanları ve güvenli konaklama noktalarının oluşturulmasına yönelik Bakanlığınızca yürütülen veya planlanan bir çalışma bulunmakta mıdır?
21. 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır il sınırları içerisinde kaç bal ormanı bulunmaktadır? Bu alanların toplam yüzölçümü, kovan kapasitesi ve ilçelere göre dağılımı nedir? 2026-2030 döneminde Diyarbakır'da yeni bal ormanları oluşturulması planlanmakta mıdır?
22. Karacadağ bölgesindeki mevcut bal ormanlarında flora çeşitliliğinin korunması, geven, kekik ve diğer nektarlı bitkilerin çoğaltılması amacıyla hangi çalışmalar yürütülmektedir? Bu alanların taşıma kapasitesi ile bölgedeki arıcı ve kovan yoğunluğu Bakanlığınız tarafından takip edilmekte midir?
23. Diyarbakır'da üretilen balların özellikle Kulp ve Karacadağ gibi kendine özgü flora alanlarıyla ilişkilendirilerek coğrafi işaret alması, markalaştırılması ve ekonomik değerinin artırılması amacıyla Bakanlığınızca yürütülen veya desteklenen herhangi bir proje bulunmakta mıdır?
24. Diyarbakır'da üretilen balın botanik köken, polen, prolin, nem, diastaz, kalıntı ve taklit-tağışış analizlerinin üreticilerin kolay ve uygun maliyetle erişebileceği şekilde yapılabilmesi amacıyla akredite bir bal analiz laboratuvarı kurulması veya mevcut laboratuvar kapasitesinin geliştirilmesi planlanmakta mıdır?
25. 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'da bal üretimi, paketlenmesi ve satışıyla ilgili kaç işletme denetlenmiş, kaç bal numunesi alınmış ve bu numunelerin kaçında taklit, tağışış, şeker şurubu ilavesi, kalıntı veya Türk Gıda Kodeksi'ne aykırılık tespit edilmiştir?
26. Söz konusu denetimler sonucunda 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla kaç işletmeye idari yaptırım uygulanmış, toplam ne kadar idari para cezası kesilmiş ve kaç ürün veya firma kamuoyuna açıklanmıştır?
27. Gerçek bal üreticilerinin düşük fiyatlı taklit ve tağışışlı ürünler karşısında korunması amacıyla üreticiden tüketiciye izlenebilirlik, karekod, üretici doğrulama sistemi veya bölgesel bal sertifikasyonu gibi uygulamaların geliştirilmesine yönelik Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır?

28. 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'daki üreticilerin yalnızca bal üretimine bağımlı kalmaması amacıyla polen, propolis, arı sütü, balmumu, ana arı ve diğer katma değerli arı ürünlerinin üretimine yönelik kaç proje desteklenmektedir? Bu alanlarda yeni destek veya teşvik programları uygulanması planlanmakta mıdır?
29. Arıcıların ürünlerini değerinde satabilmeleri amacıyla Diyarbakır'da ortak bal sağım, analiz, dolum, ambalajlama, depolama ve pazarlama merkezlerinin kurulmasına yönelik herhangi bir yatırım bulunmakta mıdır? Üretici birliklerinin doğrudan satış, e-ticaret ve ihracat kapasitesinin artırılması amacıyla Diyarbakır'a özgü bir destek programı hazırlanması planlanmakta mıdır?
30. Devlet Destekli Arıcılık Sigortası kapsamında 2023, 2024 ve 2025 yılları ile 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla Diyarbakır'da kaç üretici ve kaç kovan sigortalıdır? Aynı dönemlerde kaç hasar dosyası açılmış ve üreticilere toplam ne kadar tazminat ödenmiştir?
31. Mevcut arıcılık sigortası kapsamında fırtına, yangın, sel, deprem, vahşi hayvan saldırısı ve nakliye kazaları gibi risklerin yer almasına karşılık; kuraklık, aşırı sıcaklık, çiçeklenme kaybı, pestisit kaynaklı toplu arı ölümleri veya belirli arı hastalıkları nedeniyle meydana gelen koloni kayıplarının da sigorta kapsamına alınmasına yönelik Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır?
32. Diyarbakır'ın zengin florası, mevcut arıcı varlığı ve son yıllarda ulaştığı üretim kapasitesi dikkate alınarak bir "Diyarbakır Arıcılık Eylem Planı" hazırlanması planlanmakta mıdır? Böyle bir çalışma kapsamında 2030 yılı için kovan sayısı, bal üretimi, kovan başına verim, markalı ürün sayısı, ihracat kapasitesi ile genç ve kadın istihdamına ilişkin somut hedefler belirlenecek midir?
33. Bakanlığınızın Diyarbakır'da arıcılığın geliştirilmesine yönelik olarak 2026-2030 döneminde hayata geçirmeyi planladığı proje ve yatırımlar nelerdir? Bu proje ve yatırımlar için tahsis edilen veya tahsis edilmesi öngörülen toplam bütçe ne kadardır?